

**O'ZBEKISTONDA EKSPORT SALOHIYATINI
OSHIRISH YO'LLARI**

Raximov Eshmurod Normuradovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Makroiqtisodiy siyosat va prognozlashtirish”

kafedrasi dotsenti, PhD

Annotatsiya: *Mazkur maqolada O'zbekistonda eksport salohiyatini oshirish yo'llari tahlil qilinadi. Eksportni rivojlantirish uchun mahsulot sifatini oshirish, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish, yangi bozorlarni o'zlashtirish, logistika va infratuzilmani yaxshilash kabi strategik choralarning ahamiyati ko'rsatib o'tilgan. Shu bilan birga, eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlash, xalqaro standartlarga moslashish va marketing strategiyalarini rivojlantirish masalalariga e'tibor qaratilgan. Maqolada eksportchilarni moliyaviy jihatdan rag'batlantirish, kadrlar malakasini oshirish va xalqaro hamkorlikni mustahkamlash kabi amaliy yechimlar taklif etiladi. Ushbu tavsiyalar amalga oshirilishi O'zbekistonning xalqaro savdodagi mavqeini mustahkamlashga va iqtisodiy o'sishni tezlashtirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *Barqaror iqtisodiy o'sish, eksport, diversifikatsiya, innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar, tashqi iqtisodiy aloqalar, raqobatbardoshlik.*

Abstract: *This article analyzes ways to increase export potential in Uzbekistan. The importance of strategic measures such as improving product quality, producing competitive products, developing new markets, and improving logistics and infrastructure for export development is highlighted. At the same time, attention is paid to issues of supporting export activities, adapting to international standards, and developing marketing strategies. The article offers practical solutions such as providing financial incentives to exporters, improving personnel skills, and strengthening international cooperation. The implementation of these recommendations will serve to strengthen Uzbekistan's position in international trade and accelerate economic growth.*

Keywords: *Sustainable economic growth, export, diversification, innovations, digital technologies, foreign economic relations, competitiveness.*

Tashqi savdoni rivojlantirish, xususan eksport salohiyatini oshirish va eksportbop mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, eng avvalo, mamlakatning xalqaro bozorda o'z o'rnini mustahkamlashi hamda iqtisodiy o'sishni ta'minlashi uchun juda muhimdir. Eksport hajmining oshishi, yangi bozorlarni ochish va xalqaro savdoga qo'shimcha daromadlar kiritish mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlovchi omillardan biri hisoblanadi.

Eksport salohiyatini oshirish uchun mamlakatlar o'z mahsulotlarini va xizmatlarini diversifikatsiya qilishlari ya'ni, yangi bozorlar va yangi mahsulotlarni ishlab chiqish zarurligini anglatadi. O'xshash mahsulotlarni eksport qilishdan ko'ra, texnologik jihatdan

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

rivojlangan hamda raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarish va eksportga yo'naltirish eksportni yanada kengaytirishda samaraliroq natija beradi. Mahsulotlar sifatini yaxshilash va raqobatbardoshlikni oshirish hamda zamon talabiga javob beradigan darajada ishlab chiqarish, xalqaro bozorlarda mamlakatning pozitsiyasini mustahkamlashga yordam beradi va yaxshi sifatli mahsulotlar xorijiy iste'molchilarni jalb etadi va shu bilan birga eksport hajmini oshiradi.

Savdo va diplomatik aloqalarni rivojlantirish eksport salohiyatini oshirishning salmoqli yo'llaridan biridir. Yangi bozorlar ochish va mavjud bozorlar bilan savdo aloqalarini mustahkamlash uchun diplomatik tashabbuslarni kuchaytirish zarur. Mamlakatlar o'rtasida savdo kelishuvlari va bojxona imtiyozlari eksportning o'sishiga o'z hissasini qo'shmay qolmaydi. Xalqaro investitsiyalarni jalb qilish orqali eksportni qo'llab-quvvatlash mumkin. Investitsiyalar yangi ishlab chiqarish quvvatlari yaratishga va eksportga yo'naltirilgan sanoat tarmoqlarini rivojlantirishga va kengaytirishga yordam beradi. Savdo tarmoqlarining samarali ishlashi uchun transport va logistika tizimlarini rivojlantirish zarur. Eng yangi texnologiyalarni qo'llash, chegara o'tkazish punktlarini modernizatsiya qilish, yuklarni tezda va arzon narxlarda yetkazish eksport jarayonini sezilarli darajada yengillashtiradi.

Mamlakatlar eksport qiladigan mahsulotlarni xalqaro bozorlar uchun mos ravishda brend va marketing strategiyalarini ishlab chiqishlari kerak. Mahsulotlarni global bozorda taniqli qilish va uning imidjini yaratish, eksport hajmini oshiradi. Eksportni qo'llab-quvvatlash uchun turli grantlar, subsidiyalar, soliq imtiyozlari va moliyaviy yordam dasturlarini ishlab chiqishi kerak. Bu, ayniqsa kichik va o'rta biznesni xalqaro bozorlarga chiqishga undaydi. Raqamli texnologiyalar va elektron savdoning rivoji eksport salohiyatini oshirish uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Elektron tijorat platformalaridan foydalanish orqali kichik va o'rta bizneslar o'z mahsulotlarini global bozorlar orqali sotishi mumkin.

Eksportning o'sishi mamlakatning milliy daromadiga bevosita ta'sir qiladi. Ko'proq eksport qilish orqali xalqaro bozorlardan tushumlar ko'payadi va bu mamlakatning umumiy iqtisodiy o'sishini qo'llab-quvvatlaydi. Eksportning oshishi, yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish va ishlab chiqarish sektori kengayishi va bu o'z navbatida yangi ish o'rinlarining paydo bo'lishiga olib keladi va aholi bandligini yaxshilaydi. Eksportni oshirish orqali mamlakatlar ko'proq xorijiy investitsiyalarni jalb qilishadi. Investitsiyalar ishlab chiqarishni kengaytirish va yangi texnologiyalarni joriy etish uchun zarur omil hisoblanadi. Eksportni oshirish mamlakatni global bozorda raqobatbardosh qiladi. Raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport qilish mamlakatni dunyo bozorida yanada kuchaytiradi, bu esa iqtisodiy barqarorlikka olib keladi. Eksportning ko'payishi, valyuta kirimlarini oshiradi va milliy valyutaning barqarorligini ta'minlaydi. Bu o'z navbatida importni moliyalashtirishga yordam beradi va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Eksportni oshirish sanoatning turli sohalarini rivojlantiradi. Yangi texnologiyalarni qo'llash va raqobatbardoshlikni oshirish orqali sanoat sohalari o'sadi va mamlakatning iqtisodiy salohiyatini yaxshilaydi.

Shunday qilib, eksport salohiyatini oshirish nafaqat mamlakatning iqtisodiy o'sishini tezlashtiradi, balki milliy iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlash va xalqaro bozorlar bilan aloqalarni kuchaytirish uchun ham muhimdir. Eksportni qo'llab-quvvatlash, yangi bozorlarni ochish va eksport diversifikatsiyasi iqtisodiy o'sishning barqaror manbai bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son [Farmoniga muvofiq "O'zbekiston-2030" strategiyasi ishlab chiqildi va undagi 100 maqsadning](#) 55-maqsadida milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini kuchaytirish va uning tarkibida qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlar ulushini keskin oshirish qamrab olingan. Eksport hajmini 2 barobar oshirish va 45 milliard dollarga yetkazish, eksportchi korxonalar sonini 6,5 mingtadan 15 mingtaga yetkazish. Eksport tarkibida tayyor va yarim tayyor mahsulotlar hajmini 3,3 barobar ko'paytirish, Yevropa davlatlariga GSP+ va boshqa tizimlari doirasida tayyor va texnologik mahsulotlar eksportini kengaytirish. Xalqaro standartlar joriy qilingan korxonalar sonini 10 barobarga oshirish va ular sonini 5 mingtaga yetkazish. Dunyoning 50 ta nufuzli brendlari bilan maxsus iqtisodiy zonalarini tashkil qilish. "Yangi O'zbekiston — raqobatbardosh mahsulotlar yurti" g'oyasi asosida milliy brendlarni xorijiy bozorlarga olib chiqadigan eksportchilarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash kabi bir qator maqsadlar o'z aksini topgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 21-fevraldagi "O'zbekiston –2030" strategiyasini "Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida"gi 37-sonli qarorida yoshlar o'rtasida IT sohasini yanada ommalashtirish hamda sohada xizmatlar eksportini oshirish to'g'risida, 2030-yilga qadar iqtisodiyot hajmini 2 barobar oshirib, eksport hajmi o'sishini 25 foiz darajasida ta'minlash, xususan, ipak mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 1,2 barobarga, eksportni hajmini 1,5 barobarga oshirish, ipak mahsulotlarining eksportini 150 mln. AQSH dollarga yetkazish, meva-sabzavot mahsulotlari eksport hajmini esa kamida 2,5 mlrd. AQSH dollarga yetkazish to'g'risida ta'kidlangan. Shuningdek, ushbu strategiyaning 55-maqsadida milliy iqtisodiyotning eksport salohiyatini kuchaytirish va uning tarkibida qo'shilgan qiymati yuqori bo'lgan mahsulotlar ulushini keskin oshirish vazifasi belgilab qo'yilgan.

Barqaror iqtisodiy o'sish haqida gap ketar ekan avvalo iqtisodiyotda o'sish tushunchasini anglab olish darkor. Mamlakatda tovarlar ishlab chiqarish va xizmatlar yaratish hajmining oldingi davrlarga nisbatan ko'paygan miqdorda takrorlanib turishi iqtisodiy o'sishdir. Iqtisodiy o'sishni ta'minlash har qanday mamlakat iqtisodiy siyosatining asosiy maqsadi hisoblanadi. Yildan yilga aholi sonining ko'payishi, kishilar ehtiyojlarining mutassil ortib borishi iqtisodiy O'sishni shart qilib qo'yuvchi asosiy sabablardandir. Iqtisodiy O'sish aholi turmush darajasini oshirishga, xalq farovonligini ta'minlashga xizmat qiladi. Iqtisodiy o'sish negizida iqtisodiyotdagi yetakchi tarmoqlarning rivojlanishi turadi. Iqtisodiy o'sish ishlab chiqarishning ilg'or tuzilmasiga, yuqori mehnat unumdorligi darajasiga, ichki va tashqi bozorda talab katta bo'lgan raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga, mahsulotni qulay bozorlarda sotishga tayanadi. Boshqacha aytganda, iqtisodiy O'sish mahsulot ishlab chiqarishning real hajmini muttasil qo'paytirib borish va ayni paytda

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

jamiyat taraqqiyotida texnologik, iqtisodiy va ijtimoiy tavsiflarning yaxshilanib borishini anglatadi. Uzoq muddatli barqarorlik: Barqaror iqtisodiy o'sish qisqa muddatli foydalarga emas, balki uzoq muddatli ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikka yo'naltirilgan.

Xususiyat	Iqtisodiy o'sish	Barqaror iqtisodiy o'sish
Muddat	Qisqa muddatli o'sish	Uzoq muddatli o'sish
Resurslardan foydalanish	Resurslarni haddan tashqari sarflash mumkin	Resurslar oqilona va samarali ishlatiladi
Ekologik ta'sir	Ekologik ifloslanish va resurslarning kamayishi mumkin	Ekologik muvozanat saqlanadi, atrof-muhitni asrash
Ijtimoiy ta'sir	Jamiyatning ayrim qismlariga ta'sir qilishi mumkin	Jamiyatdagi barcha qatlamlarga ijobiy ta'sir etadi
Inflatsiya	Inflatsiya yoki iqtisodiy notenglikni kuchaytirishi mumkin	Inflyatsiya darajasi nazoratda bo'ladi
Innovatsiyalar	Innovatsiyalarni joriy etishning harakatlantiruvchi kuchi bo'lishi mumkin	Innovatsiyalar ekologik va ijtimoiy mas'uliyat bilan bog'liq

Barqaror iqtisodiy o'sish, ayniqsa, resurslar kamayib borayotgan va atrof-muhitning ta'siri kuchaygan hozirgi davrda muhim ahamiyat kasb etadi. 971-yilda Nobel mukofotiga sazovor bo'lgan amerikalik mashhur iqtisodchi Saymon Kuznets iqtisodiy o'sishga: "Xo'jalikning aholining tobora ko'proq va xilma-xil ehtiyojlarini tobora samaraliroq texnologiyalar yordamida va ularga mos tushadigan institutsional va mafkuraviy o'zgarishlar yordamida ta'minlaydigan qobiliyatining uzoq muddatli ortishi" degan ta'rif bergan. S. Kuznetsning fikriga ko'ra, iqtisodiy o'sishning uchta asosiy belgisi bor:

- milliy mahsulotning doimiy o'sishi natijasida ehtiyojlarning tobora ko'proq hajmini qondirish imkoniyati;

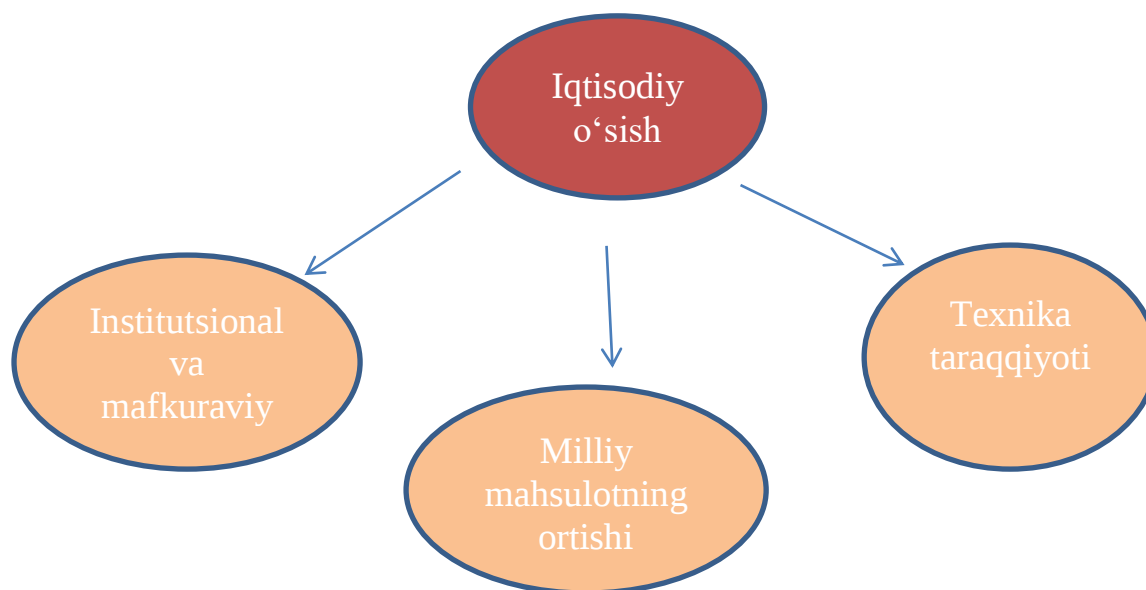

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

- o'sishning asosi, uning yetarli bo'lmasa ham zarur bo'lgan sharti sifatidagi texnika taraqqiyoti;
- o'sish salohiyatini to'laroq amalga oshirish uchun zarur bo'lgan institutsional, harakat va mafkuraviy o'zgarishlar

S. Kuznetsning iqtisodiy o'sish madeli

2030-yilga qadar iqtisodiyot hajmini 2 barobar oshirish va “daromadi o‘rtachadan yuqori bo‘lgan davlatlar” qatoriga kirish Yalpi ichki mahsulot hajmini 160 milliard dollarga va aholi jon boshiga daromadlarni 4 ming dollarga yetkazish, makroiqtisodiy barqarorlik hamda iqtisodiy rivojlanishni zarur darajadagi energetika, suv va infratuzilma resurslari bilan ta’minlash, pul-kredit, fiskal va tashqi savdo siyosatlarini o‘zaro muvofiqlashtirish hamda tovar va xizmatlar bozorida raqobat muhitini yaxshilashga qaratilgan tarkibiy islohotlarni davom ettirish orqali 2030-yilga borib yillik inflatsiyani 5-6 foiz darajasida ta’minlash. Iqtisodiyotda transformatsiya va institutsional islohotlarni izchil davom ettirish, mamlakatda qulay investitsion va ishbilarmonlik muhitini ta’minlash hamda muvozanatlashgan pul-kredit siyosatini amalga oshirish. Davlat qarzining yalpi ichki mahsulotga nisbatini 50 foizdan oshmasligi uchun o‘rta muddatlarga mo‘ljallangan davlat qarzini boshqarish strategiyasini amalga oshirish. Asosiy kapitalga kiritiladigan investitsiyalar hajmining yillik o‘rtacha 7 foiz atrofida o‘shishini ta’minlash kabi ustuvor maqsadlar o‘z aksini topgan.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi. - T.: «O'zbekiston», 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023 yildagi PF-158-son ““O'zbekiston — 2030” strategiyasi to'g'risida” Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 14.01.2021 yildagi PQ-4949-son “2021-yilda O'zbekiston Respublikasining eksport salohiyatini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi PF-60-son “2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.09.2021 yildagi PF-6306-son “Eksportchi korxonalarni rag'batlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.04.2022 yildagi PF-101-son “Tadbirkorlik muhitini yaxshilash va xususiy sektorni rivojlantirish orqali barqaror iqtisodiy o'sish uchun shart-sharoitlar yaratish borasidagi navbatdagi islohotlar to'g'risida”gi Farmoni.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 18.08.2020 yildagi PF-6042-son “Respublikada eksport va investitsiya salohiyatini yanada rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida” Farmoni.
8. <https://sdgs.un.org/goals> (Sustainable Development goals).